SAUL PRONÁSLEDUJE DAVIDA

Původ materiálu

Bureš Jiří

Pořadí v lekci

8

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 7,10 - 11

LITURGICKÉ ČTENÍ

1S 22,1-5

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

-přestože vyprávění kapitol 22-29 svědčí o stále hlubším Saulově úpadku, nestává se David jeho stále zářnějším protikladem. Jeho vyhnanství sice nese jisté kladné rysy (shromažďuje kolem sebe oběti genocidy, lidi bezmocné, vyhnané, zachraňuje obyvatele Cejly), na druhé straně jedná ovšem jako mafián, požadující "výpalné" (25,8nn), později vlastně jako odpadlík se přidává k Pelištejcům a je s nimi hotov táhnout do boje proti vlastnímu lidu. Neměli bychom si připomínat pouze Davidovu ušlechtilost, bohabojnost, velkodušnost, neměli bychom ho jakkoli idealizovat, ani starověký vypravěč to nedělal.

Přesto je potřeba vidět právě v tomto období - protkaném i motivy a událostmi velice spornými - svým způsobem vrchol Davidova působení. Ač sám vede velice nezajištěnou existenci, stává se zdrojem naděje, pomoci a vysvobození. V tomto smyslu vede vpravdě "mesiášskou" existenci. Později dobytím Jeruzaléma, ustavením tělesné gardy, centralizací kultu (převezení schrány) dochází k politické i náboženské stabilizaci ve prospěch totálních nároků vládnoucího rodu.

- příkladná je Davidova úcta k pomazanému. Zatímco jeho spolubojovníci a příbuzní si dvojí Saulovu bezmocnost vykládají jako znamení od Boha (viz 24,5. 26,8), David tento subjektivní pohled kriticky poměřuje závazným nábožensko-právním ustanovením: nelze vztáhnout ruku na Božího pomazaného (24,7; 26,9.11). Svévolná zbožnost vychytrale maskuje své zájmy do hávu pobožných řečí. Proti takovému pokušení a pokušitelům je potřeba postavit závaznost Božích přikázání (srn. Mt 4,10)

- Saulovo dvojí přiznání viny (24,18nn. 26,21nn) nelze přeceňovat. I egyptský farao vyznával vinu, když se během deseti ran dostal do úzkých. Saulova postava se stává stále víc odstrašujícím příkladem: už ani slova jeho vyznání (byť třeba "upřímně míněná") nelze brát vážně, protože jeho činy svědčí o opaku.

2. úskalí textu:

- přestože je vyprávění velice napínavé, ani první ani druhé tajné setkání Davida se Saulem vydaným napospas nelze vykládat jako hrdinský čin šikovného a statečného "zvěda" Davida. V obou případech je Saul Davidovi vydán, aniž se o to David sám zaslouží (26,12 - padla na ně *mrákota od Hospodina – srvn. Gn 2,21 a Gn 15,12)*.

- V naší zemi jsou jeskyně vesměs turistickou atrakcí. Upozorněte proto děti, že jeskyně, ve které se David ukryl a kde se první scéna odehrává, nebyla ve skalnatém pohoří ničím výjimečným.

- nebojte se povědět dětem, proč musel Saul do jeskyně (24,4). Nejde přitom pouze o to, že biblickému vypravěči "nic lidského není cizí". Tato záchodová scéna není v Bibli ojedinělá (srvn. Sd 3,24). V obou však vystupují vládcové - ti, které měl starověký člověk sklon považovat za božstva či polobožstva.

3. metodické pokyny

Obrázek použijte až po vyprávění, kdy bude jasné, že se David musel k Saulovi přiblížit nepozorovaně, tj. nesměl o žádný „krápník“ zavadit. Jeho zpracování uveďte tak, že si nyní na Davida v jeskyni děti zahrají. Můžete to udělat i jako soutěž: kdo z dětí se k Saulovi dostane první, aniž by se čarou dotkl nějakého „krápníku“ (Spěch je namístě, Saul přece nečůral věčně.). Obrázek může být inspirací pro skutečnou hru: Po místnosti rozestavte hustě židle a další předměty tak, aby nebylo snadné se přes ně dostat na druhou stranu. V jednom rohu pak stojí „Saul“ se zavázanýma očima a má na šatech několik samolepících lístečků. Z druhé strany se k němu má připlížit „David“ a nepozorovaně mu jeden z lístečků sebrat. Saula může hrát jeden z vedoucích nebo se mohou v obou rolích střídat děti.

4. pomůcky:

Obrázek štvance, partyzána. Obrázek hor v En-gadí (např. v některém z kalendářů, vydáva-ných Biblickou společností). Reprodukce obrazu s námětem Davida, odřezávajícího cíp pláště

Saulovi.

5. motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Už jste na někoho žárlili tak, že jste se s ním pohádali nebo přestali přátelit?

Otázka pro starší školní věk:

Komu se říká "psanec"? Z jakých knížek psance znáte? Čekali byste někoho podobného v Bibli?

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:
- připomeňte žárlivost krále Saule a akt pomazání za krále. Převyprávějte pouze jeden z delších příběhů - vynechejte příběh o jeskyni (24. kap.)

I. Motivace

II. David se postará o své příbuzné (22,1-5)

III. David prchá před Saulem a shromažďuje kolem sebe družinu vyděděných

IV. Saul pronásleduje Davida, neúspěšně

IV. David sestupuje v noci s dvěma muži do nepřátelského tábora

V. Nabídka odstranit krále a Davidovo odmítnutí

VI. David budí stráže a zahanbuje Saule

b) poznámky a osnova pro starší školní věk:

I. Motivace

II. David se postará o svůj dům - o své příbuzné

III. Prchající David shromažďuje družinu vyděděnců

IV. Saul v jeskyni a Davidovo NE

V. Saulovo nepoučitelné pronásledování

VI. David sestupuje s dvěma muži do Saulova tábora

VI. Nabídka odstranit krále a Davidovo druhé odmítnutí

VII. Zahanbení Saula

VIII. Boží vyvolený nemusí jednat svévolně

VYPRÁVĚNÍ

I. DAVID SE POSTARÁ O SVŮJ DŮM

Už jste někdy měli chuť sebrat se a utéct? Před někým – nebo před něčím? Zdrhnout - to je vždycky to úplně poslední řešení. Kdo uteče, vyhraje, říká se. I David musí utéci do sousedního Moábu, ale má určitě úplně opačné pocity. Co bych vyhrál, všechno jsem prohrál. Teď musím do země, kde nic neznamenám. Do země, kde nechápou víru v Hospodina. A ještě jsem do toho zatáhl celou svoji rodinu. Ale přece je nenechám napospas Saulovu běsnění!

Když všichni dorazí do Moábu, požádá David o královskou audienci. A prosí krále – ne za sebe, ale za ty, kdo mu dali život. „Mohl by ses, prosím tě, postarat o mé rodiče? Nechci je tu nechat napořád (jako v domově důchodců). Je to jen prozatím. Až o mém osudu rozhodne Bůh, ať tak či tak, vrátí se zpátky.“ „Proč ne?“ Král souhlasí. A David odchází s ulehčením: teď nemá co ztratit. Může se vrátit zpátky do Judska.

II. SHROMAŽĎUJE KOLEM SEBE DRUŽINU VYDĚDĚNCŮ

Možná to znáte: ve třídě je jeden silný nebo agresivní kluk (nebo celá parta), a ten si zasedne na pár slabších. Pere se s nimi, dělá jim naschvály, šikanuje je. Všimli jste si, jak se ti slabší často dají dohromady? A třeba se najde někdo, kdo se přidá a kdo je chrání.

Když David utíká před Saulem, stane se něco podobného. Najednou potkává spoustu lidí, které někdo mocný ohrožuje, lidi vyhnané, ale i lidi stíhané zákonem. Jiného pronásleduje Saul, protože pomáhal Davidovi. Všichni mají něco společného: nemají domov a mají pořádně hořký život. Ale David jim řekne: „Kdo ukládá o život mně, ukládá o život vám. Nemějte strach. Zůstaňte se mnou.“A tak se stane ochráncem a vůdcem těch bezdomovců a outsiderů.

Je to asi dost divoká skupina. Skrývají se před Saulem na nepřístupných místech, kam nikdo nechodí. Táboří v poušti a v horách, ukrývají se po jeskyních. Obživu shánějí, jak to jde, a se zákonem to nemá moc společného. Žádní hrdinové. Psanci.

III. SAUL V JESKYNI A DAVIDOVO NE

Saulovi kdosi donesl, že se David skrývá v poušti Engedi. Nemeškal, sebral na tři tisíce mužů a pustil se za nimi. Zaskočený David se spěšně stáhl se svou tlupou do jedné ze skalních jeskyní.

Jenže právě před ní se zastavilo královské vojsko.

Muži leží ukrytí v hluboké tmě, nikdo ani nedutá. Světlo od vchodu září jako velké oko a oslepuje. Náhle jako by se v něm něco zablesklo. Nevěří svým očím: královský plášť? To je Saul – a je sám! Udělá několik kroků dovnitř, ohlédne se, vyhrne plášť, nedůstojně počapne v kolenou… Někdo z chlapů se směje do rukávu.

Ale jiní strčili do Davida. „To je tvá chvíle!“ šeptají. „To nemůže být náhoda, Davide. Sám Hospodin ti ho vydal do rukou.“ A další mu podává nůž: „Tobě nejvíc dluží: udělej s ním, co se ti zachce. Za nás za všechny.“

A David jde; potichu se plíží k Saulovi. Na zádech cítí pohledy svých druhů, ještě kousek a všechno skrývání skončí. Hospodine, vyslyšels moje modlitby, proti nepříteli jsi obrátil jeho past. Myslel jsi, že mě máš v hrsti, Saule? Tenkrát v králově paláci, teď v Engedi? A přece ne!

Je v mých rukou, pomyslel si bez dechu David, když stanul za zády Saula (který teď vůbec nevypadá jako král). Zatočila se mu z toho hlava. Zvedl dýku. Jako kdysi na Goliáše, blesklo mu…

A ruka s nožem klesla. Chraň mě toho Hospodin!

Co se stalo? Několik chlapů se prudce zvedlo: David se vrací. A má v ruce jen kus pláště! Jak to? „Stůjte! Nedovolím, abyste se ho dotkli. Copak nevíte, že je to Hospodinův pomazaný?“ Jeho lidé na něho hledí nechápavě.

Co si asi budou ti chlapi večer u ohně povídat? (Ať děti něco navrhnou.) Třeba: „Takový zbabělec!“ „Co vlastně ten David chce? Ví to vůbec?“ „Myslel jsem, že se konečně pomstím. A teď?“ Má cenu zůstat v Davidově tlupě? Chtěli byste mít takového „vůdce“? Proč to David udělal? Co si o tom všem myslíte? A co byste těm chlapům řekli?

Saul se mezitím zvedl, upravil si plášť a hrabe se ven z jeskyně. David běží za ním. „Králi! Králi, můj pane!“ Venku padl před Saulem na zem a klaní se mu. Saul je v šoku: David! Mě přímo pod nosem! Ale on: „Kdo ti namluvil, že ti usiluji o život, Saule? Není to pravda. Podívej!“ –ukazuje mu cíp blýskavého pláště. „Mohl jsem tě před chvílí zabít, říkali mi, abych to udělal. Ale mně přitom došlo: ‚vždyť tohoto člověka Hospodin pomazal za mého krále‘! Neudělal jsem to, a nechci se mstít. Já jsem tam v jeskyni pochopil, že na to nemám právo. Pomsta není má věc, ale Boží.“

Saul nebyl schopen slova. „Co máš proti mně?“, vykřikl prosebně David. „Stojím ti za to? Proč honí král blechu? Ať mezi námi rozhoduje Bůh, a ne násilí a strach.“

A tu jako by se v Saulovi něco zlomilo. V jeho očích se zaleskly slzy: „Vždycky jsi byl jako můj syn, Davide“, zvolal. „Byl jsi ke mně dobrý, a já se k tobě zachoval zákeřně. Odpusť!“

David se zvedl, ale Saul pokračoval: „To Hospodin mě přivedl do tvé jeskyně. A tys mi mohl udělat, co jsi chtěl. Jak to, že nejsem mrtvý? Jak to, žes mě ušetřil? Tak jednají jenom králové... Ano, teď vidím, že po mně máš kralovat ty, Davide. Kéž ti Hospodin odplatí za to, co jsi pro mě dnes udělal!“ - A oba se v míru rozešli svou cestou.

IV. SAULOVO NEPOUČITELNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ

Ale strach z Davida a závist znovu zatemnily Saulovu mysl. Stále dokola přemítal o tom, co se stalo: nezachoval se jako slaboch? Vždyť měl Davida v rukou!

Nová příležitost k polapení Davida na sebe nedala dlouho čekat: lidé z jiného kraje ho Saulovi udali. Král vypravil vojsko potají, a aby Davida překvapili, utábořili se mezi kopci.

V. DAVID SESTUPUJE S ABÍŠAJEM DO SAULOVA TÁBORA

Davidovi lidé zákeřný manévr po celou dobu opatrně sledovali. David nepochyboval, proč tu Saul je. Porušil své slovo. Co mám dělat? Hospodine, proč necháš svého pomazaného, mého krále, aby páchal takové věci? Já chci jít po jiné cestě než Saul, po tvé cestě. Ale jak? To se mám pořád skrývat? Nebo se nechat zabít?

V noci se David rozhodl, vstal, vybral si jednoho muže. Přišli k Saulovu táboru a vešli mezi stany. Ani nedutají. I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát zlého, vždyť se mnou jsi ty. I když půjdu roklí... Tábor je jako mrtvý. Všichni spí. Bůh na ně seslal mrákotu! Oba muži bezpečně prošli k Saulovu stanu.

I on spí. Davidův společník šeptá: „To je znamení od Boha. Vydal ti Saula do rukou. Jednou ranou ho kopím přirazím k zemi, ani necekne.“ Stačí jediné slovo, uvědomuje si David. Ne, stačí když nic neřeknu. - „Zadrž! Nikdo nesmí vztáhnout ruku na Božího pomazaného! Udělal mi mnoho zlého, zradil mě, ale ať tu křivdu vypořádá Hospodin. Vezmi jeho kopí a džbánek od jeho hlavy, a pojď.“

Přešli do protějšího svahu. David voláním probudil tábor. Z halasu se ozval Saul: „Davide, jsi to ty?“ – „Ano, můj pane. Proč mě pronásleduješ? Dnes jsem měl znovu tvůj život ve svých rukou. Tady je džbánek a kopí, které byly u tvého lože.“ – „Vrať se, Davide! Nic ti neudělám. Udělal jsem chybu.“ Ale David ví, že Saulovi se už nedá věřit. „Kopí si můžete vzít tady. Od tebe nic nechci. Hospodin odplatí každému podle toho, jak je spravedlivý a věrný.“ Saul cítí tu narážku, a přesto mu na rozloučenou požehná – jako otec svému synovi, jako král následníku trůnu.

MODLITBA

Hospodine, děkujeme ti za naše přátele, děkujeme ti za náš domov a rodiče. Prosíme: nauč nás vidět i ty další lidi okolo tak, jak je vidíš ty – očima odpuštění a důvěry. Dej, ať můžeme zakusit, že nám pomáháš, když nechceme na zlo odpovídat stejně. Amen

podněty pro rozhovor:

- znáte někoho, kdo byl také pronásledován jako David?

- čím se David odlišuje od Jánošíka, Old Shatterhanda, zvědů, vůdců revolucionářů, moderních teroristů, kteří říkají, že bojují za nový svět?

- nebyl David naivní, když Saula dvakrát ušetřil?

- vyřešil by pomstou David svoje problémy?

- znáte někoho, kdo se sice vždy omluví, nebo i přizná chybu - ale stejně od něj nečekáte nic dobrého?

- je správné, "odepíšeme-li" druhého člověka a všude o něm říkáme, že se nezmění?

- má cenu dodržovat pravidla a zákony, i když se obracejí proti nám?

- má cenu dodržovat pravidla a zákony, i když brání něčemu, co se nám zdá zcela zřejmě dobré a užitečné?

- víte, co to je poslanecká imunita? Dá se říci, že David respektuje Saulovu imunitu?

Odkaz na pracovní list

08 Saul pronásleduje Davida - st

08 Saul pronásleduje Davida

Odkaz na píseň

Bůh je záštita má (SV23)

Ozvi se, Pane můj! Já toužím znát tvou vůli

Pán Bůh je síla má, všecka obrana má

Mír na zemi daruj nám

Cílová skupina

Starší školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

1 Samuelova 22,1–5

1 Samuelova 24,1–23

1 Samuelova 26,1–25